

**B**OERE in die Noord-Kaap het 'n ruk gelede 'n voorsmakie gehad van die laakbare aanslag op die World Trade Centre in Junie.

Idasa is vroeg vanjaar deur 'n bestuurslid van die Noord-Kaap Landbou-unie, mnr Pierre Vercueil, gevra of behulpsaam te wees met die reel van 'n inligtingsdag oor grondhervorming vir boereverenigings in die gebied. Mnr Vercueil het gevoel dat dit noodsaaklik is dat boere vanaf die grondvlak op 'n ingeligte wyse begin deelneem aan die debat oor grondhervorming. Op sigself was dit 'n prysenswaardige doelwit, maar uiteindelik het die vergadering om heeltemal 'n ander rede besondere betekenis verkry.

Op die aangewese dag in Mei is die vergaderingslokaal in Vryburg deur ongenooide regsgesindes oorgeneem op 'n wyse wat dit onmoontlik gemaak het om met die verrigtinge voort te gaan. Die rede wat voorgehou is vir die skending van mense se reg om in vrede te luister na die standpunte van die ANC en andere oor die belangrike sake soos grondhervorming, was dat die "boerevolk" in die Noord-Kaap nie sou toelaat dat enigiemand met die ANC onderhandel oor "hulle bloedgrond" nie. Uiteindelik, na heelwat onderhandeling en nadat die hulp van die polisie ingeroep is, kon die vergadering ongestoord voortgaan.

Die betekenis van hierdie gebeurtenis lê in die feit dat almal wat belangstel in 'n onderhandelde oplossing vir die probleme van

# Boewe in bakkies

**Die wit boewe element aan regterkant sal nie vanself verdwyn nie en sal moet vasgevat word, waarsku HENNING MYBURGH (regs).**



Suid-Afrika besig is om diegene wat gekant is teen sulke onderhandelinge te onderskat, en ook terselfdertyd te oorskot. Onderskat in die sin dat mense nie besef tot watter mate hierdie mense bereid is om geweld en intimidasie te gebruik om hulle doelwitte te bereik nie. Oorskot in die sin dat die aard van sommige die moontlikheid van enige onderhandelde ooreenkoms by voorbaat uitsluit.

Die ontstellende aspek van hierdie ervaring is dat mense wat geen duidelike politieke doelwit het behalwe 'n vae ongedefinieerde begeerte om hulle "grond vry te hou van ANC oorheersing" in staat is om deur hulle intimiderende taktiek 'n volwasse gehoor van 120 mense as't ware gyselaars te hou wanneer so 'n gehoor sy reg tot vrye spraak wil uitoefen. Dit is veral betekenisvol dat sulke aksie nodig geag word terwyl hulle politieke verteenwoordigers by die onderhandelingsstafel probeer om op 'n vreedsame wyse die beginsel van 'n volkstaat aanvaarbaar te maak vir die belangrikste onderhandelingsvennote. Die onvermydelike gevolgtrekking is dat daar 'n groot groep regsgesindes is wat die onderhandelingsproses slegs beskou as 'n instrument waarmee persoonlike agendas bereik word soos die voortge-

sette beset van grond wat eintlik al deur die skuldeisers teruggeneem moes gewees het.

Dit sal geen verskil aan hierdie mense maak of daar uiteindelik 'n volkstaat toegestaan word of nie. Namate hulle uitboer gaan ons al meer 'n situasie beleef waar wit boewe in bendes deur die platteland beweeg en mense terroriseer wat wil meewerk aan die ontwikkeling van die nuwe Suid-Afrika. Die slagoffers van hierdie soort skurkery sal ook insluit daardie eerbare maar naïewe regsers wat onder die waan verkeer dat hulle besig is om 'n "volk" na selfbeskikking te lei.

Die vraag is wat gedoen kan word om te verhoed dat die hele onderhandelingsproses op hierdie manier verongeluk word?

In die eerste plek sal daar met meer sensitiviteit en verbeeldingrykheid met die hele kwessie van selfbeskikking omgegaan moet word by die onderhandelingsstafel as wat tot dusver die geval was. Objektief gesproke is dit nie 'n oplossing vir die land se probleme nie, maar dit is sinneloos om nie geleenthede vir kompromie deeglik te ondersoek nie.

Dit sal egter ook nodig wees om te besef dat die wit boewe element aan regterkant nie in die niet sal verdwyn nie en vasgevat sal moet word. Die wyse waarop dit gedoen kan word, is om die huidige konsensus dat onderhandelinge die weg vorentoe is te gebruik as 'n legitimeringsmiddel waarmee mense wat nie 'n vreedsame pad wil loop nie gekriminaliseer kan word. Dit veronderstel natuurlik gesamentlike beheer oor die meganismes van wet en orde. Hoe gouer ons egter hierdie onsmaklike taak agter die rug kry hoe beter.

**Henning Myburgh is streekdirekteur van Idasa in die Vrystaat.**

miljoen en 'n half het hy die potensiaal om 'n erg ontwrigtende uitwerking op 'n nuwe, demokratiese Suid-Afrika te hê. Terselfdertyd hou hy egter ook die moontlikheid in om weerbarstige Afrikaners vir 'n sinvolle skikking te "lewer". (Gebeur dit en doen die PAC dieselfde, sal Suid-Afrika baie na aan 'n omvattende konstitusionele vergelyk kom).

Teenoor sy reaksionêre volgelingen binne die Volksfront speel genl Viljoen op 'n ongelukkig veld – gelukkig ten gunste van hom. Die regse politieke partye en bewegings, die meeste van hulle die slagoffers van swak leierskap en beleidloosheid, is erg afhanklik van die generaal. Hy het dus 'n aansienlike mate van politieke hefkrag teenoor partye soos die Konserwatiewe Party. In gunstige omstandighede kan dit nie uitgesluit word nie dat genl Viljoen – indien hy op sy beurt genoeg leierskap en durf aan die dag lê – 'n katalisator kan wees om regsers by 'n historiese grondwetlike vergelyk te betrek.

Moet egter nie die hartstog van ekstremiste binne die Volksfront onderskat om genl Viljoen vir hulle saak te wen nie; hulle arbei waarskynlik onvermoeid om hulle reaksionêre opvattinge aan hom te verkoop en hom te wen vir 'n lang weerstandstryd.

Genl Viljoen en die meer gemagtigdes binne die Volksfront speel egter op 'n nadelige speelveld teen hulle wat betref gebeure en partye buite die tradisionele regse politiek.

Sommige leiers van bewegings soos die PAC asook persone soos mnr Peter Mokaba van die ANC se Jeugliga, kan van genl Viljoen niks anders maak as 'n willose slagoffer van eskalierende polarisasie nie.

Genl Viljoen, grootliks onderhandelingsgesind, is in die laaste instansie onderhewig aan die eis wat volgelingen deurentyd aan hulle leiers by onderhandelinge stel, naamlik hoeveel dividende lewer hy vir hulle.

In die meeste gevalle verwag volgelingen nie om alles te kry waarvoor hulle leiers

beding nie, veral nie in so 'n komplekse proses soos nou in Suid-Afrika aan die gang is nie. Nogtans sal alle groepe, na gelang van hulle grootte en die redelikheid van hulle eise, bepaalde "suksesse" by die onderhandelingsstafel moet behaal vir die proefneming om in geheel te slaag.

Anders as in Bosnië, behoort politieke leiers in die sentrum nie toe te laat dat ekstremiste die gang van sake bepaal nie. Sou dit moontlik wees, kan Constand Viljoen dalk 'n waardevolle bondgenoot wees om te verseker dat regsers deel word van 'n nierassige, demokratiese skikking in Suid-Afrika.

Vir buitelanders lyk die regse politiek deesdae veel meer potent en gevaarliker as drie maande gelede. Die persoon wat daarvoor verantwoordelik is, het ironies genoeg, waarskynlik oorgenoeg ingebore redelikheid om daardie potensie in konstruktiewe kanale te stuur. Maar dan het hy heelwat hulp – en ook baie geluk – nodig.